

Razgovaramo s pomočnikom ministra poljoprivrede i šumarstva i članom Upravnog odbora »Hrvatskih šuma«, p.o. Zagreb, dr. sc. STANISLAVOM SEVEROM

Zabrinut sam zbog neukosti i bešćutnosti prema šumi

Razgovarao IVAN ŠIMIĆ, snimio Tomislav Lulić

Stanje je u šumarstvu i loše i dobro. Loše zbog neredovitosti isplate plaća, terenskih dodataka i regresa, zbog radnih sredstava koja su u prosjeku sva otpisana, zbog tržišta drvnim sortimentima koje je upravljano netržišnim uredovanjem, zbog toga što je neprirodna podjela na šumarske i nešumarske poslove zamijenila podjelu na uspješne i gubitne. S druge strane, gledajući ono najvrijednije o čemu skrbimo, hrvatske šume, stanje je takvo da nam na bogatstvu zavide i mnoge šumarski razvijene zemlje

Dr. sc. Stanislav Sever, rođen u Zagorac (Sv. Križ Začretje) ne samo kao član Upravnog odbora »Hrvatskih šuma« i pomoćnik ministra poljoprivrede i šumarstva, već i kao čovjek vrlo zanimljivog životnog puta, posebno onog šumarskog, plijeni posebnu pozornost u hrvatskoj javnosti. Razlog tomu je i naš razgovor s njim o šumarstvu i šumarskim problemima, gdje smo dobili temeljite i studiozne odgovore. Gospodin Sever, čiji je hobi hrvatski jezik, maturirao je u Zagrebu 1954., a diplomirao na Poljoprivredno-šumarskom fakultetu 1959. i 1965. na Strojarско-brodogradbenom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. 1974. Vijeće šumarskog fakulteta priznalo mu je objavljene radove jednakovrijedne magistarskom radu, a 1980. je obranio doktorsku disertaciju te stekao naslov doktora biotehničkih znanosti. Za g. Severa se može reći da je kroz dosadašnji životni vijek vrlo zapaženo sudjelovao u radu gotovo svih značajnijih europskih i svjetskih organizacija vezanih za mehanizaciju i šumarstvo, a u Hrvatskoj je svakako nezaobilazna osoba u razgovoru o toj temi.

Poštovani g. Sever, biste li uvodno prikazali sadašnje stanje odnosa »Hrvatskih šuma« i nadležnosti mu Ministarstva?

Pod stanje odnosa vjerojatno mislite na uzajamnost, povezanost poslova i rada, ukupnost okolnosti u kojima

javno poduzeće »Hrvatske šume« i Ministarstvo poljoprivrede i šumarstva ostvaruju dodirne i zajedničke zadaće.

Moja protekla godina provedena na radu u Ministarstvu obilježena je mnogim stanjima; prihvaćajući dužnost koju obnašam, ponajprije sam mislio da ću biti u stanju, da ću imati mogućnosti i biti kadar da iz Ministarstva pomažem upravnim, nadzornim i uskladičkim poslovima na promicanju šumarske proizvodnje.

Znao sam da će uz to biti ne malo činovničkog, službeničkoga posla, nužnoga za svrhovito djelatničko obavljanje upravnih i drugih poslova državnoga službenika. Ipak, bio sam iznenađen brojem slojeva značajnih za održavanje naslijeđenih i, prema nanosu vremena, novih stanja svakoga čimbenika zasebno, odnosno njihova međudjelovanja. Dakle, za shvaćanje odnosa dva subjekta kakve su »Hrvatske šume« i Ministarstvo trebalo je otkrivati suslojeve u kojima postoje (među)utjecaji poljoprivrede i šumarstva manje ili neznatne veličine. Evo tek jedne razvidne potkrijepe takva utjecaja zbog zaokupljenosti gospodarskih djelatnosti bitno različitom količinom fizičkih i pravnih osoba. Dok je u poljoprivredi Hrvatske samo obiteljskih gospodarstava oko 500.000 te znatan broj drugih gospodarskih subjekata, u upravi/upravama koje vodim u Ministarstvu taj je broj znatno manji, u drvnjoj industriji, celulozi i papiru, oko 600, ali računajući i one koji malim postotkom sudjeluju u svom

programu drvodjelstvu, oko 2000, u lovstvu će zajedno državnih i županijskih lovišta biti oko 1000, a u šumarstvu djeluje jedno javno poduzeće, dok je 20% privatnih šuma usko vezano uz »Hrvatske šume« te se stvarno suraduje s jednom pravnom osobom. U sličnom je razmjeru odnos dužnosnika i službenika u Ministarstvu koji se bave poljoprivredom i šumskom skupnošću (kompleksom).

Kakva je uloga dužnosnika s obzirom na naslijeđe?

Kadkada dužnosnički poredak susloj pretvara u presloj te o stanju odnosa dijelom odlučuje nešumarska sastavnica Ministarstva. U pravilu isto vrijedi pri odlučivanju na sve višim preslojima državne vlasti (koordinacije, Vlada...). Na taj način uprave za šumarstvo, lovstvo i drvenu industriju gotovo redovno ne mogu sudjelovati u tumačenju strukovnih stavova, naravno i suprotstavljanju upimjoj smislenosti odluka i zakona. Posljedice su znane ili će ih dolazeće generacije i te kako osjetiti. Ako saniranje dijelova drvne industrije dovodi šumarstvo do sanacijskoga gliba, pa i gore, onda šuma neće rasti spava li šumar ili ne. Slično je bilo s pretvaranjem šumišta u ceste bez naknade za izgubljena općekorisna dobra šuma, s nepotkrunjpljenim širenjem granica nacionalnih parkova, službovladarskim odnosom prema ustanovljenju državnih lovišta, izdvajanjem šumske i lovne inspekcije od strukovnoga dijela u Ministarstvu i premještanjem u Državni inspektorat, gdje je ovodobnim prijedlogom svrstana na razinu pogranične inspekcije (?) itd.

Kako to utječe na odnos »Hrvatskih šuma« i Ministarstva?

Iako bi svaki od nabrojanih primjera mogao barem nadviti prijeteće oblake nad odnose »Hrvatskih šuma« i Ministarstva, to se, ocjenjujem, ne događa. Pa naviknuti smo na čizme i blato, i kako piše predsjednik IUFRO-a J. Burley, ionako je šum(ar)stvo istoznačnica za prljave čizme, nestajanje šuma, čiste sječe, degradaciju zemljišta. Jedino je utješno njegovo ograničenje da se to odnosi za zemlje engleskoga govornoga područja u koje ne spada Hrvatska. U tom suradničkom ozračju samo u godini za nama nastao je mnogi posljedak i doseg kao rezultat suradničkih odnosa »Hrvatskih šuma« i Ministarstva, sjeđinili smo dio upravnih poslova, posebno onih s svezi s ekologijom, nekoliko je zakona završeno u zajedničkim grupama te se kreću propisanom postupnošću prema prihvaćanju, ima i završenih pravilnika, mnogih očitovanja prema Vladi, Saboru ili kojem drugom tijelu, međudjelatnost je plodna i u poučajima i u ostvarajima (nastup na XI. svjetskom šumarskom kongresu u Turskoj, priprema III. ministarske konferencije u Lisabonu...).

Naravno, svakodnevno Poduzeće i Ministarstvo rješavaju mnoge zakonima propisane zadaće, davanje suglasnosti na poslove i zadatke zaštite šuma, predlaganje Hrvatskome državnome saboru planova razvoja šumarstva, suglasnost za šumskogospodarske osnove, programi za proširenu biološku reprodukciju šuma, nadzor nad primjenom Zakona o šumama i sljedbenih propisa, opći nadzor nad zakonitošću rada Poduzeća, prethodne suglasnosti za izradu tehničke dokumentacije, programi za gospodarenje...

Biste li mogli prokomentirati sadašnje opće stanje šumarstva?

Teško je što novo reći poslije dva razgovora u vašem časopisu, kojima pristaje naziv razgovorje, s direktorom

»Hrvatskih šuma«, p.o. Zagreb, gospodinom Anđelkom Serdarušićem («Hrvatske šume» su opće dobro, HŠ 12/1997) i s predsjednikom Upravnoga odbora »Hrvatskih šuma«, p.o. Zagreb, gospodinom Marinom Golobom (Visoko mjesto u srednjoj Europi, HŠ 13/14-1997).

Ipak, opće se stanje šumarstva može prokomentirati, dati svoj komentar, s raznih motrišta, polazeći s raznih stajališta. Evo nekoliko mogućih opisa, objašnjenja, tumačenja ovodobnoga stanja hrvatskoga šumarstva.

Smatramo li stanje općim prilikama u kojima se nalaze »Hrvatske šume« kao javno poduzeće koje gospodari sa 80% hrvatskoga šumišta, s preko 85% drvne zalihe i ostvaraja drvnih sortimenata te nositeljem preko 90% oblika šum(ar)skoga posla, onda su moguća dva suprotstavljena odgovora:

Prvo, stanje je upropašćujuće. Opisuje ga neredovitost isplate plaća, terenskih dodataka i regresa, radna sredstva su u prosjeku sva otpisana, tržište drvnim sortimentima je upravljano netržišnim uredovanjem, neprirodna podjela na šumarske i nešumarske poslove zamijenila je podjelu na poslove koji se obavljaju uspješno ili gubitno itd.

Drugo, gledajući ono najvrijednije o čemu skrbimo, hrvatske šume, stanje je unatoč pojedinačnim strukovnim i stručnim promašajima, takvo da nam gotovo zavide na tom bogatstvu i mnoge šumarski razvijene zemlje, a pogotovo one kojima tranzicijske programe rade pojedinci i ustanove koje nisu riješile mnoga bitna pitanja ni u svome šumarstvu!

Gdje je istina?

Između dva ista mišljenja nipošto nije istina. Među njima je/su problem/problemi! Mnogo je lakše krenuti uzlazno s presjecišta dviju poluistina (laži). I sada ću ponoviti često izrečeno mišljenje i prosudbu američkih znanstvenika iz 1995. godine (M.B.L. i C.W.) o uzrocima nezadovoljstva i osjećaja nemogućnosti ostvaraja šumarskih odrednica.

Njihova je obilježnica stanja sastavljena od tri sastavnice. Svaka od njih, prema njima, uzrokuje opisanu šumarsku frustraciju, i daje mnogo šumarsko okupljanje oko dviju i više oprečnih ideja proučnih težnji, često i svekoliku polarizaciju. Evo njihovih trokutnih meda koje odlučuju o šumarskome životu. Započnimo s okolišem. Raditi na više od trećine ozemlja, znači i odgovarati za njegovo stanje: od ljepote krajobraza, očuvanja tla od erozije, utjecaja na vodna vrela, očuvanja od bujica i još mnogih drugu zadaću. Ekolozi i ljubitelji prirode tu su na zajedničkom poslu sa šumarima. No, u svakoj sredini to i nije tako. Uz ekologe koračaju i ekologisti, kao što uz skrbne šumarnike ima i onih drugih. Češće je ekologistima važno »prozivanje« šumara, svaki njihov napor ili najobičniji redovni posao kuditi u okolišu, makar priopćajnost trajala u kojoj uskovini tek 24 sata ili na radiju koliko i njezina izrjeka.

Ta je skupnica (sindrom) šumarska sudba. Nakon raslojavanja društva, šumski je zakon ponajprije oblikovan da čuva kraljevu i vlastelinsku lovnu divljač i njihovo stanište, najčešće šumu. Ti su zakoni često bili vrlo okrutni, a provodila ga je svima mrska skupina ljudi zvana šumari, čija se djelatnost nazivala šumarstvo. Ne sežu li korijeni odnosa prema šumarima mnogih, pa i ekologa koji to rabe za osobnu političku promociju, još u ta davna vremena?

Osobno sam naročito zabrinut za njihovu besćutnost prema činjenicama, bilo kakvoj želji da nauče ponešto o tom našem otajstvu, šumi. Zabrinutiji sam tek kada me počnu hvaliti i tapšati po ramenu. Druga je sastavnica koja oklopljuje šumarsku frustraciju i polarizaciju, industrija. Svakako treba razlikovati barem dva dijela ove stranice; drvodjelstvo, preradbu drva, te proizvodnju celuloze i papira na jednoj strani, te proizvođače šumskih radnih strojeva, transportnih sredstava, zaštitne i druge opreme, s druge strane. Na njih se vežu i proizvođači energenata i maziva, kemijskih zaštitnih sredstava i dr. Prvo će se grupa svojim lobijem, zastupnicima koji zagovaraju njihove interese, boriti za što jeftinije drvo. Pritom iznose svoje činjenice; radno su intenzivna gospodarska djelatnost s relativno velikim brojem uposlenika, značajni su izvoznici, u mnogim regijama jedina realno ostvariva industrijska grana. Proizvođači pak opreme za šumarstvo moraju računati na male serije (visoke cijene!), mnoge zahtjeve koje ne znaju opojmiti ni šumarski tehnolozi, moraju osigurati zahtjevne materijale, za mali broj jedinica uvijek držati spremne zalihne skupnih pričuvnih dijelova itd. Konačno, frustracijski trokut zavara vlast, vlada. Oni utvrđujući stanje složenoga državnoga sustava, lakše donose odluke o šumarstvu gdje se pojave odvijaju u mnogogodišnjim ciklusima, nego li npr. za drvnu industriju koja ulazi u stečajne ili sanacijske dvore i po nekoliko puta godišnje.

Na sreću, opisani se problemi odnose na Sjedinjene Američke Države i slično ustrojene zemlje! Ipak, nije li nam nešto od opisanoga poznato? Dodamo li tome vlastitu (ne)sposobnost, posebno praznu menadžersku šumarsku

ledinu, kisele kiše koje stežu ne našom voljom, nebrigu oko trajne osobne izobrazbe, ne stvaranje vlastitih normiranih potkrijepta, potvrdnoga (certifikacijskoga), ovlasnoga (akreditacijskoga) i opunomoćnoga sustava (licenciranja), onda brige i glavobolja rastu do beznađa. Ali, dok se ne dira u temeljnicu, šumu, možemo i moramo i brinuti, ali se ne i sudbonosnički (fatalistički) prepustiti razomjoj struji.

Recite nešto o ograničavajućim čimbenicima u našim uvjetima?

Ukoliko bismo željeli potkrijepiti koji od ograničavajućih čimbenika u našim uvjetima (Amerikanci neka sami brinu o svojim problemima), onda je dovoljno sjetiti se kako su široke granice nacionalnih parkova ulazeći (ne)smisljeno u gospodarske šume koje, osim graničenja, i nisu zavrijedile najvišu razinu zaštite. Ili, domaća industrija s većinom nedovršene pretvorbe, uz časne iznimke, potapa i sebe i djelatnosti u okolini s kojima je povezana. A tako često se ne odmiče od kombinatskoga oblika. Tek smo mi šumari provodili vladinu politiku i »bolesnike« restrukturirali, umjesto da ih prvo osposobimo, ozdravimo za tržište, te ih postupno, ne prevratnički, vodimo prema privatizaciji. No, za to treba strpljenja, mnogo stručne i osobne hrabrosti, a sve će to trebati uraditi, samo uz višu cijenu i mnogi proizvodni i ljudski poremećaj.

Što možete reći o izradi novog Zakona o šumama i predstavlja li on novi plan razvoja našeg šumarstva?

Da bismo čitatelje podsjetili ili neke obavijestili, evo vremenskoga slijeda oko rada na novom Zakonu o šumama.

4. rujna 1996. direktor »Hrvatskih šuma«, p.o. Zagreb, g. Anđelko Serdarušić imenovao je Povjerenstvo za izradu novog Zakona o šumama (Đ. Kovačić, predsjednik te članovi P. Vratarić, I. Stipetić, I. Galjer, I. Maršić). U napatku se naglasilo da se radi o novom Zakonu, koji treba ugraditi nove spoznaje i poboljšanja do kojih se došlo primjenom postojećeg Zakona, uvažavajući pozitivne propise Republike Hrvatske.